

PERIÓDICH POLÍTICH,
defensor dels interessos morals y materials del País.

SE PUBLICA AL MENOS UNA VEGADA CADA SETMANA.

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plaça Mercat, 21.

SUCURSAL D'ADMINISTRACIÓ A BARCELONA:

Llibrerias de la Marina, Argenteria,
61, de Verdaguer, Rambla del mitx 5, de
Palahi, Ponent 18, y Arolas 5, entressol.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ:

San Martí. 4 rs. al mes.

Fora 12 » trimestre.

Anuncis y comunicats a preus con-
vencionals.

PAGOS A LA DESTRETA.

LOS ORIGINALS NO S TORNAN

Calendari de la setmana:

Diumenge.—Sts. Nicasi y Pompeyo bisbes.

Dilluns.—S. Eusebi b. y mr.

Dimars.—Stas. Albina vg. y mr. y Adelayda emperadora.

Dimecres.—Sts. Llatzer b. y Franch de Sena cf.

Dijous.—Nostra Senyora de la Esperanza ó de la O.

Diyendres.—S. Nemesi mr. y Sta. Fausta vg.

Dissapte.—S. Domingo de Silos abat.

Diumenge.—S. Tomás apóstol.

ESPECTACLES PÚBLICHS

BARCELONA

GRAN TEATRE DEL LICEO.—Avuy diumenge —Funció d' ópera per la tarde.
—Per la nit **La Favorita**.—Se despatxa en Contaduria.

TEATRE ROMEA. — Avuy diumenge, tarde, **Lo contramestre y Deu te un bastó**.—Nit, **La honra de un padre y Lo ret de la Sila**.

TEATRE DEL ODEON.—Avuy diumenge, tarde y nit.—Entrada 12 quartos.—**Genoveva de Brabante** — **El gran rey Carlos III ó la expulsion de los jesuitas en España** — **La festa del sant del avi**.

TEATRE DEL TIVOLI.—Avuy diumenge.—Tarde.—Entrada 12 quartos.—Lo drama **El prefecto del Sena**.

CIRCO ECUESTRE BARCELONÉS.—Avuy diumenge.—Tarde y nit.—Lo nou espectacle mímich-militar en 4 quadros titolat **Glorias espanyolas y 'ls héroes catalans**.

SALÓ DE LA PALMERA. — Carrer de Bilbao y plassa de Junqueras. — Avuy, ball á las 3 de la tarde.

INDUSTRIA CATALANA

FOLCH, ALBIÑANA Y COMPANYÍA

II.

Al entrar en la fábrica notém un estrany mohiment de carros. No volguem saber per ara á lo que estan destinats; passem per entre mitj d' ells y entrém en una sala atravessada per tubos de diferentas formas y ahont s' hi troban grans dipósits de mamposteria provistos d' un doble fondo metálich, y que poden tancar-se herméticament per medi de grans tapas de fusta y franel·la, quedant lo grá d' aquest modo en l' interior dels mateixos sens comunicació de la atmósfera exterior. Aixequém una petita portella d' aquestas grans tapas y extraurém de dins tals dipósits un manat d' ordi ja mitj grillat ó grillat del tot; primera operació després d' haver passat per un aparato á semblansa del usat en las farineras pera la neteja del blat, y després d' esser en aquestos mateixos dipósits convenientment remullat l' ordi pera facilitar la grillació. Aquesta sala conta uns 200 metres quadrats, y está provista dels ventiladors necessaris pera obtenir-se en sos dipósits la grau mes convenient d' humitat, temperatura y circulació d' ayre.

Aném entrant.

Lo blatdemoro com l' ordi sofreix també tres operacions y aquestas son: llimpiesa, coccio y moldre.

En los mateixos espayosos graners que serveixen de magatzems se llimpia lo blatdemoro de la mateixa manera que l'ordi. Una vegada net enter s'introduheix per sa cocció en una caldera horisontal d'uns 5 metres cúbichs de capacitat, provista entre altres accesoris d'un agitador mecánich, y en la que ab la convenient cantitat d'aygua, se somet á l'acció de vapor, fins á una pressió que varia entre 3 y 4 atmósferas. Aquesta operació dura lo necessari (generalment 2 ó 3 horas segons la pressió) pera que 'l grà's torni tou y maleable, en qual estat passa á moldre que s'efectúa en aparato especial, de que surt ab disposició de passar al aparato de sacarificació.

Pera courer lo blatdemoro, hi ha duas calderas iguals que poden preparar 24.000 kilógrams en 24 horas.

La sala ahont s'hi troban emplantadas aquestas calderas es de lo mes especial que hem vist tocant á fabricacions, puig com en ella tenen lloch una porció d'operacions es tanta la combinació de tubos y aparatos y mohiment que per si sola demostraria la importancia de la fàbrica dels senyors Folch, Albiñana y Companyia.

En 1883, la importantíssima publicació *La Ilustració espanyola y Americana* al ocupar-se de la fàbrica que avuy ho fem nosaltres, no pogué de menos de donar com á mostra de lo que es la fàbrica dels senyors Folch, Albiñana y Companyia, una fotografia de aquesta sala.

En ella mateixa hi ha un aparato que consisteix en un dipòsit circular de ferro que pot taparse á voluntat, y en qual tapa porta dos conductes que fan las vegadas de xamaneya, pera 'l desprendiment del vapor acuós. En son interior hi ha un agitador mecánich de disposició particular, que fa que las substancias se barrejin intimament. Segons convinga aumentar ó rebaixar la temperatura del líquit, pot introduhir-se vapor ó aygua freda per lo *serpentí* que passa pel fondo y parets del aparato.

Lo líquit al sortir del aparato te una riquesa sacarina de 16° á 18° Balling y com sa temperatura es massa elevada pera portarlo á la fermentació, es precis refredarlo, lo que te lloch en un refrigerant especial construït en lo que á benefici d'una corrent d'aygua freda se rebaixa á la temperatura del líquit á 15° R. Com aquesta condició es un poch difícil durant la época de grans calors, los senyors Folch, Albiñana y Companyia tractan de montar en la mateixa fàbrica un aparato especial pera la producció artificial del gel,

à fi de poder obtenir sempre la mateixa temperatura, y efectuar per consegüent la fabricació d'un modo igual en totes las épocas.

Lo blatdemoro y l'ordi convenientment preparat per medi d'aquest aparato, passa per conductes especials als cubells de fermentació, qual operació consisteix en lo desdoblament de la glucosa en alcohol y ácit carbónich, baix l'acció fisiològica de la llevadura.

Una de las dificultats més poderosas que 's presentan en las destilorias en general, es sens dubte lo no poder disposar de la suficient quantitat de llevat pera operar aquesta conversió, qual inconvenient queda salvat preparant en la mateixa fàbrica lo llevat necessari pera 'l dia, que 's lo que 's fa en la fàbrica de que tractém, estalviantse aixis los perjudicis que ocasiona la falta de tant indispensable auxiliar en un moment donat.

Ans de sortir de la fàbrica ja tindrem ocasió d'entrar en la sala destinada á la preparació del llevat.

Baixém ara al local destinat á la fermentació, y dihem baixém, porque es subterrani. Aquest local está suficientment ventilat pera evitar l'acumulació en lo mateix de grans quantitats d'ácid carbónich que 's despren de la fermentació, qual operació té lloch en uns grans cubells de fusta que 'n numero de 21 hi há en aquesta sala y qual secció transversal es elíptica pera aprofitar millor lo siti. Cada una d'ellas té de cabuda 140 hectólitres, y algunas tenen en son interior un gran *serpenti* de ferro en lo que 's fá passar aygua freda, pera moderar en temps de calor la temperatura del líquit.

D'aquestos cubells de fermentació, després d'unas 70 horas, temps necessari pera efectuar-se degudament lo desdoblament de la glucosa en alcohol y ácid carbónich, passa lo líquit als aparatos de destilació.

Aquestos se troban emplantats en la nau central del edifici y son d'un método modern, del que 'n es lo senyor Folch lo representant en Barcelona pera sa venta, y del que se 'n está prenent privilegi. En ells s'han introduhit tots los adelantos possibles com son: utilisació perfecta del calórich, obstrucció casi impossible, fácil llimpiesa etc. En aquestos aparatos pot destilarse fins 1150 hectólitres en 24 horas.

La rectificació del producte alcohólich, s'opera en dos rectificadors sistema Savalle ab algunas modificacions.

Y ara mentres meditem la importancia de quant hem vist é inspeccionat, quedemnos en aquesta gigantesca sala dels destiladors

y contemplem sas complicadas combinacions, pera prosseguir en altre número nostras investigacions, gracias á la amabilitat dels jóves senyors Folch y Albiñana de qui molt y molt hem d'agrahir.

CARTAS AL SENYOR ALCALDE

I

Sr. D. Salvador Buxó:

Fà temps que tenia pensat, amich meu, lo dirigir-me á vosté com á constant centinella de la administració de nostre poble, pero sempre 'm retenia la por de ser-li poch agradable, perque 'ls assumptos que tinch de tractar son de tal importancia, revesteixen tal gravetat que exigirian molta més mónita de la que jo, pobre de mí puch disposar. Be prou que nostre bon amich lo director de L' ARCH DE SANT MARTÍ m' ho adverteix, pero tinch la seguretat de que vosté ha de pendreho tot á bona part, y no s' ha d' agraviar, considerant que sols lo desitj de bona administració guia ma ploma.

Entrem en materia.

Com sap, (y si no ho sap ja li dich jo) tinch un modest establiment ab lo qual me mantinch ab ma familia, y un diumenge, no fá pas gayres dias, vaig llevar-me pera obrir la porta. Eran las cinch. Com de costum, sols corria pel carrer algun que altre treballador dels que, com jo, no coneixen la festa. Al mateix temps que anava á obrir la porta 'm sorprengué un home que per la part de fora m' escometé, se'n entrá dintre, y 'l primer Deu te guart fou:—«Donam cinch duros!—»

Aquella veu m' era coneguda: era d' un parroquíá meu, un xich atrassat en lo pago, pero molt honrat y treballador. Ab la rialleta als llabis vaig contestarli: «—¿Y aixó? Si no 'n tinch de diner...—»

«—Ves ab cuidado, perque tinch qui 'm guarda las espatllas.—»

Efectivament, vaig veure darrera seu una cara forastera y que no 'm feu gayre goig. Aixís es que sens vacilá més vaig dirigir-me al calaix del taulell, l' obrí, y vaig ensenyarli lo que hi havia: eran uns quaranta rals, l' únich que 'm quedava á casa, perque 'l dia avans havia tingut de saldar algunas facturas.

Lo meu parroquíá murmurá entre dents, y parlá baix ab lo seu company que s' havia quedat á fora; prengué 'ls dos duros, y se 'n

aná, quedantme jo barrinant y trencantme 'l cap pera poder esbrinar lo fondo d' aquell misteri...

En tot lo dia no se me 'n aná del pensament aquell fet ¿Com havia arribat aquell home tant honrat, tant treballador, tant bon pare de familia, al punt de demanar diner, aprofitant una hora tant intempestiva, y fentse acompanyar per un que ab la cara ja pagava, á prevenció de si lo que demanava li fós negat?...

A las set del vespre, estantme á la botiga, entrá la dona d' aquell parroquiá meu del matí, y 'm digué gayre bé plorant.

—«Ha de dispensar que no li arreglém lo compte, porque la nostra situació es molt apurada. Jo no puch treballar, pero mon marit y ma filla guanyan un bon jornal, lo suficient pera atendre bé á nostras necessitats, mes... jo no sé. Fa cosa de tres mesos que sembla que alguna maledicció 'ns ha caygut á sobre: ahir, per no anar mes lluny, quan arrivarem del treball mon marit y la noya, posaren sobre la taula la setmanada; 'm ferem las parts corresponents pera pagar lo que deviam á la fleca, al bacallaner, al... en fi, á tots. Mon marit recallí 'ls quartos, se 'ls posá á la butxaca y sortí de casa, dihent que anava á pagar tots los deutes.»

«Jo ja ho temia lo que succehí: ¡massa que un hom' ho sap! Lo que 'ls altres dissaptes, de tres mesos en aquesta part acostumava á fer, feu també ahir, passá la nit fora de casa y no torná fins á las vuyt del matí... ¿Y sab ahont ha passat la vetlla, la nit y la matí-nada? Al joch; sí, al joch. Perque aquí á Sant Martí es un escándol, que no hi ha autoritat, ni ordre, ni vergonya!...»

—Cálmis, vaig dirli, profundament commogut, cálmis, que tot s' arreglará.

—¿Qué haig de fer jo, pobre de mí?

—Estich segur que las autoritats ignoran lo que hi ha, que si ho sapiguessen...

—¡Cállli per mor de Deu! Si es precis ésser sego, sort y mut, porque tothom ho sap, tothom ho enrahona, tothom senyala ab los dits los punts de reunió...

Ab tot vaig lograr calmarla, prometentla que jo li diria á vosté senyor Buxó, lo que per aquí corra y lo que de bastant temps se fá. Sortí la bona dona, sino del tot aconsolada, bastant calmada ja, y encara no havia tombat lo carrer, entrá á la botiga son marit, qui á tota pressa y á cau d' orella, perque hi havia gent á la botiga, me digué:

Só un estrafalari, un malvat; he perdut al joch tot lo que teniam y he quedat á deure cinch duros que 'l banquer m' ha exigit;... no he tingut més remey que 'n companyia d' éll, fer lo que he fet aqueix mati, quedantli á deure tres que 'm farán tornar á jugar lo dissapte vinent... Sí, dígasmo tú, só un miserable, un perdut!...

Y fugí, més que sorti de casa.

Es trist, ben trist, senyor Buxó lo que passa en nostra població, porque tothom murmura; la única autoritat que té atribucions pera la persecució del joch es la de vosté, per lo qual tot lo que 's diu cau per son propi pes: lo jutje, los tribunals ja tenen marcadas las sévas atribucions, y per més que *poden perseguir als jugadors*, altra feyna tenen, pero vosté *deu perseguirlos*, y espero que he farà, porque tota la població ho reclama, ye en son nom li prega son afectísim amich y S. S.

ANDALÚS DEL CLOT.

ACCIDENTS Y ENEMICHES EL CULTIU DE LA VINYA

Y MODO DE DESTRUHIRLOS

I.

La vinya, una de las pocas plantas que 's cultivan en todas las cinch parts del mon y la que millors resultats dona en lo lloch propi pera son cultiu, es una de las que contan major número de enemichs. Aquestos perteneixen uns als meteoros, al regne vegetal altres y lo resto al regne animal. Comensarém á detallar los meteoros anomenats en Viticultura «Accidents per lo cultiu de la vinya.»

GELADAS

Las geladas d' hivern son raras vegadas perjudicials en nostres climas, no obstant se presentan alguns cassos de gelarse part del cep ó tot ell fins á nivell de la terra y llavors lo viticultor deu tallar tota la part destruhida á fi de que no 's desorganisi lo demás. Si tota la part aérea del cep queda destruida, se talla fins á nivell de la terra y se ingerta pera que puga donar fruyt lo mateix any.

Las geladas de primavera son las que mes dany causan en nostre pais. Aquestas se divideixen en geladas negras produhidas per un descens general de temperatura atmosférica, y en geladas blancas produhidas per un descens de temperatura resultant dels radios despedits per la terra. Quan lo terreno arriva á la temperatura de 0°,

tots los objectes que 'n ell se troban se posan en equilibri ab ell y se gelan. Las valls humidas estant mes subjectas que las vessans secas, á aquest descens de temperatura. Lo mateix que las terras frescament remotjadas y las que estant cubertas d' herba. Las geladas negras son sobre tot peligrosas quan los barrons comensan á desenrotllarse. Quan atacan las vinyas que tenen ramas ja llargas se pert la cullita. No hi ha remey ni medi pera preservar-se d' aquest accident, no obstant podan atenuarse sos afectes deixant cinch ó sis barrons als serments quan la podan. Aquest accident se produheix á últims de Mars ó primers d' Abril.

Las geladas blancas duran mes temps, puig s' han vist moltes d' ellas en lo mes de Maig. Aquestas podan combatirse evitant lo plantar la vinya en una vall humida, pero un bon método pera preservar-se d' ellas consisteix en produhir núvols artificials dessorbre de las vinyas. Pera aixó 's colocan de distancia en distancia alguns sarments sobre 'ls quals se posa un poch de quitrá ó de fems y s' aplica el foch quan per un temps sens vent y sens núvols y antes de sortir lo sol, un termómetro situat á un metre de elevació marca 3° baix 0. Totas las substancias bonas pera cremar produheixen ventatjosament núvols artificials, lo essencial es produhir gasos ó vapors molt espesos pera lo calor. Aquet método exigeix esser aplicat en grans extencions de terreno, aixís donchs sols podrian aplicarlo grans propietaris ó una reunió d' ells en una comarca, porque la menor brisa esparsaix lo fum y lo propietari que l' ha produhit preserva aixís las vinyas del vehí en lloch de las sevas propias.

PEDREGADAS

Aquestas danyan molt á la vinya quan se produheixen durant l' estiu, puig llavors destruheixen tot lo rahim. Quan sols atacant lo serment se talla la part destruhida lo mes prompte possible pera preservar el resto de la desorganissació, l' únich método preventiu es lo *para-pedrisco*, á semblansa al *para-rayos*, pero no dona resultat son empleo mes que quan la tempestat se forma allí ahont está colocat. Aixís donchs, es fácil ara emplearlo en unió ab tots los propietaris d' una comarca; no hi ha dubte que son empleo destruhiria per complert en ella aquestos accidents que tan mal causan á nostres cultius en generat.

PODRIDURA

La podridura se produheix en los anys humits quan lo rahim

está en un lloch ab sombra y allá ahont l' ayre no pot circular. S' evita en moltes circumstancias per la supresió d' algunas fullas encare que pocas, puig del contrari danyaria á la completa madures del fruyt.

CALENTAMENT

Aquest accident es degut al pas del rahim d' un lloch fret y ab sombra á un sech y calent. Aixó s' evita no suprimint totas las fullas que dehuen suprimirse, en un mateix dia, sino poch á poch y esperant si es possible un dia nubulós

LA CAYGUDA DEL POLEN

La cayguda del polen se manifesta quan abortan las flors de la vinya, essent á vegadas causa d' una constitució incompleta de la flor. En aquest cas l' únich medi es escullir los ceps que menos propensos estigan á aquest accident. Pero molt sovint se produheix á causa d' un descens anormal de temperatura en lo moment de florir, aixís com també á causa d' una pluja ó de un vent nort y llavors las flors quedan sens polen y no hi ha fecundació. Pera evitarho han proposat varis métodos com lo de ensofrar las vinyas quan la flor está próxima á desenrotllarse. Es també bon sistema lo de la incisió anular, y en general, tots aquells que van á parar á la supresió en part de las joves ramas en lo moment de la vegetació.

F. MARISTANY

Enginyer agrícola.

SECCIÓ COMERCIAL

Barcelona 13 de Desembre de 1884. — Si be mes animada que l' anterior setmana aquesta plassa, no han suferit pujas ni bajas las mercancías anoxadas en ma anterior.

SECCIÓ OFICIAL

Administració de Correus de Sant Marti de Provensals.—Nota de las cartas que per ignorarse l' domicili de sos interessats s' han continuat en las llistas d' aquesta Administració desde l' 5 al 11 del actual.

Antoni Escapé.—Carme Travesa.—Tomás Prat.—Antoni Piquet.—Joan Domench.—Pascua Aymerich.—Encarnació Perez.—Pere Ferrer.—Bautista Prades.—Teresa Barrau.—Joan Badia.—Pere Farondá.—Salvador Escriba.—Joan Surina.—Agustí Barrubé.—Trinitat Murtró.—Joseph García.

Sant Martí de Provensals, 12 de Desembre de 1884.—L' Administrador, *Sebastià Llorens*.

Administració de Consums de Sant Marti de Provensals.—Estat demos-

tratiu de la recaudació obtinguda en los Fielats d'aquest poble desde'l dia 5 al 11 del corrent mes, abdos inclusius.—Fielat n.º 1, Pessetas: 2261'20.—Fielat n.º 2, Idem 2156'84.—Fielat n.º 3, Id. 1069'06.—Fielat n.º 4, Id. 1436'86.—Fielat n.º 5, Idem 640'41.—Fielat n.º 6, id. 114'49.—Fielat n.º 7, id. 00'00.—Total pessetas: 7678'86.

Recaudació obtinguda en l' Escorxador durant lo mateix termini ab expressió dels caps sacrificats y pés de 'ls mateixos.—Caps, 591.—Pés, kilógs. 8558'06.—Import, Pessetas: 1711'60.

Tossinos, 186.—Pés, kilógs. 18,716'00.—Import, Pessetas: 2341'92.

Sant Martí de Provensals 12 de Novembre de 1884.—L' Oficial del Negociat, *Joseph Admetlla*.

ANUNCIS

Grans magatzems de

PERFECCIONADAS DE

DE LA ACREDITADA

Máquinas pera cosir

TOTS LOS SISTEMAS.

FABRICA ALEMANA

JOS. WERTHEIM

Fracfort s/Main.

Las Máquinas *Wertheim* son las preferidas per las familias, modistas, sastres, sabaters, gorristas, sombrerers, cutillaires, etcêtera, etcetera, per ser las Máquinas *Wertheim* las mes *solidas*, *lleugeras*, *elegants*, *baratas* y en especial las mes *perfeccionadas*.

Ventas al contat y á plassos de 10 rals semanals.

JOS. WERTHEIM.—18, bis-Avinyó-18, bis.—Barcelona.

MAGATZEM DE MÚSICA

DE

RAFEL GUARDIA

Rambla de Sant Joseph, prop de la Virreyna.—Barcelona.

Comissió y exportació.

Gran assortit en tota mena d' obras musicals, espanyolas y extranjerass — Especialitat en música religiosa. Accessoris pera piano.—Aboio especial pera lectura de música.

Correspondencia directa ab tots los editors d' Espanya y demás nacions.

NOVAS

Divendres revé aquesta població, [la visita del Exm. é Ilm. Sr. Bisbe d'aquesta diócesis, Dr. Catalá, essent degudament rebut per una representació del Magnífich Ajuntament, dels alumnos concurrents en las escuelas municipals ab sos respectius mestres y algunas altres representacions y particulars en bastant número.

Doném las mes coral benvinguda á la nostra zelosa primera autoritat eclesiástica.

Segons nostres informes, lo senyor Rector de la Nova Parroquia de Sant Martí, Mossen Francisco Rodó, está preparant una solemne rebuda al Senyor Bisbe pera 'l dimars vinent, dia en qué dit senyor passarà en la iglesia parroquial de Santa Maria del Taulat, á la parroquial de Sant Martí.

—En motiu d'assistir en corporació nostre Municipi á la rebuda del senyor Bisbe no pogué haverhi divendres com de costum sessió extraordinaria y en sa consecuencia debia celebrarse ahir dissapte.

—La quantitat que reparteixen lo grémi de panaders d'aquesta localitat lo dia de Nadal ascendeix á 1500 raccions que 's repartiran de 9 á 12 d'aquell dia en lo local de «El Fenicio» á totas las personas que 's presentin ab lo corresponent *bono*.

—La instrucció en los Estats-Units, s'esparsex de tal manera, que sols en l'estat de Nova-York se troban ja fundadas quatrecentas escolas en las que reben instrucció més de 125.000 alumnos, á més d'altres molts colegis y academias, destinats á la ensenyansa secundaria y superior, puix las quatrecentas escolas sols se refereixen á la instrucció primaria.

Se comprént quant agradable y consolador será aquest espectacle, atés á que en los Estats-Units las escolas no son pagadas pel govern, sino que tot es costejat per la generositat y 'l despendiment de 'ls particulars.

—Lleó XIII y sos predecessors. Lleó XIII es lo 257.ª Papa.

D'eixos Papas, 15 han sigut francescos, 13 grechs, 8 sirios, 6 alemanys, 3 espanyols, 2 africans, 2 saboyans, 2 dalmatas, 1 inglés, 1 portugués, 1 holandés, 1 suis, 1 escandinavo, los demás italians.

Setanta han sigut proclamats sants

Dels 257 pontífices, excepció feta de Sant Pere, 8 han mort sens' haber ocupat la cadira un any, 22 han reynat de un á dos anys, 54 de dos á cinch, 57 de cinch á deu, 51 de deu á quinze, 16 de quinze á vint y 9 més de vint anys. Pio IX ha excedit á tots en son pontificat.

Joan XII y Climent XII moriren á la edat de 90 á 92 anys, y Gregori IX á la edat de 100 anys

—Cridém poderosament l'atenció de la direcció de la Companyia del Tranvia de vapor, per la següent nova.

Moltas son las vegadas que essent nit d'ópera en lo Gran Teatre del Liceo, han tingut d'encabirse com han pogut las personas que tot just cabrian en dos cotxes no mes en un, que la companyia destina al servey de

nit, fent que 'ls que tingan d' anar á las plataformas estigan en perill de vida rebent la freda corrent d' ayre d' aquellas horas de nit.

A la empresa no li seria res los dias de funció Gayarre, que son las nits mes concorregudas enviar dos cotxes ó tres en lloch d' un y aixís completaria aquell servey en benefici d' ella y del públich en general.

També fem avinent á aquella empresa que no fa gayres dias, al passar allà á las dotze de la nit en lo tros comprés entre lo molí Carbo-nell y las Sangoneras s' en adoná que entre los rails del tranvia, hi havia una pedra de grans dimensions que á no adonarsen hauria ocasionat un gran trastorn y sens dupte terribles consecuencias als passatjers y empleat del primer tranvia que hauria passat, que era l' últim, anant á parar á baix del desmunt que hi ha en aquell siti.

Gracias donchs á una casualitat no havem de ressenyar avuy una desgracia y per lo tant seria menester una mica de vigilancia per part de la empresa, com per part de las autoritats, pera poder evitar los propósitos d' alguna má criminal.

—Divendres á la tarde foren agafats en una casa de vora lo convent dels gossos dos subjectes que perseguia la policia de Barcelona.

Com los vejessin venir se tancaren en sa habitació, sens voler obrir fins que 's presentá l' agutzil del Jutjat que anaren á buscar y foren detinguts al igual que altre subjecte que trobáren en un café d' aquesta població.

—Pera que 's vegi lo mohiment general de passatjers que té la nostra població, bastará un dato de una sola via de tranvia, de las tres companyias que esploten dit servey; la empresa que té menos dentitat de població, en los 3.300 metres que explota, es la companyia de tranvias de Barcelona al Litoral per la carretera de Mataró en lo sol mes de Novembre passat, tingué un ingrés de 9560 pssetas superior al doble del mateig mes del any anterior.

Com se veu lo públich respon sempre á qui al serveix bé.

—Una bona noticia.

Ja poden recordar nostres lectors que 'n los últims aconteixements sanitaris prenguerem part activa fent una enérgica campanya en favor de la salut pública, donchs bé, be ara la opinió d' alguns que 's creuhen ben enterats, dihent que 'n tots aquells assumptos molt ha cobrat la Junta de Sanitat, l' Alcalde, alguns empleats y també L' ARCH DE SANT MARTÍ.

Estém fent las oportunas investigacions pera saber punt per punt lo curs de tan curiosa *tramitació*; y lo que havém cobrat nosaltres y lo dels demés.

Revem declaracions pels que 'ns vulguin afavorir ab ellas, per lo qual anticipem las gracias.

—Hem vist uns mocadors anunciadors, elavorats en la fàbrica de don Eduart Borrás, los quals contenen en sas boras lo calendari pera 1885, destacantse á cada pany una figura representant las quatre estacions del any.

Lo gust artístich d' aquestos mocadors, lo teixit y l' estampat parlan molt en favor de la fàbrica del senyor Borrás, la que donarem á conèixer en nostres últims números.

Felicitem á dit senyor y li desitjem que siguin recompensats sos esforços que tendeixan no sols á sas utilitats, si que també á enriquir nostra industria.

—Com estava anunciat, lo dissapte dia 6 del actual, tingué lloch en lo Teatre Principal de Barcelona la funció á benefici de la senyora esposa y filla de nostre malaguanyat amich D. Andreu Fortuny.

La companyia que actua en aquell teatre posá en escena la xistosa comedia en un acte de don Miquel Echegaray *Echar la llave* y la comedia també en un acte *El Beso*, en la que molt se distingí la senyoreta Abril aixís com tots los artistes que prengueren part en las dos representacions.

En la part vocal hi prengueren part las senyoretas Murté y Wehrle y en la instrumental, los senyors Vidiella, Ibarguren, Laporta y Perona.

La senyoreta Musté, ab lo *Canto del cisne* de Schubert y ab la *Cansó de tardor* de Laporta, doná una vegada mes prova de sa delicada y simpática veu, revent molts aplausos al final de cada pessa, al igual que la senyoreta Wehrle ab la *Música prohibida* de Gastaldon y ab *L'Invito* de Rossini.

Lo senyor Ibarguren, íntim amich del inolvidable Fortuny y violinista de primer ordre, executá ab molta presició tots los números del programa que li estavan confiats, semblant moltes vegadas que 'l públich sentís los sensibles acorts que Fortuny sabia treure de son mágich violi. Lo senyor Ibargures, vingué espressament de Saragossa per pendre part al concert que 'ns ocupem, demostrá possehir condicions de violinista envejables com molt bé li demostraren en cada final de tocada ab bons aplausos y en alguna d'ellas una completa ovació.

La última part del programa aná á càrrech del conegut concertista de piano senyor Vidiella, executant ab admirable precisió y gust un *Chant d'amour* y *Si j'etais oiseau* de Heuselt, *Le Vaisseau Fantóme*, *Danza húngara* y un *Capricho jocoso* de Wagner-Listz, Brahms y Rubinstein respectivament, rebent espontanis aplausos á cada final, nutrits y entussiasmas al final de la última, tornant á sentarse al piano á pesar d'esser la última part, del programa y per lo tant estant molta part de la concurrencia ja dreta, fentnos sentir altra vegada aquellas notas misteriosas que sols arrancan de son predilecte instrument los grans artistes.

Los senyors Laporta y Perona, desempenyaren degudament sa part.

En palcos de preferencia hi vejerem una bona representació de nostra Corporació Municipal, del «Casino del Triunfo», del «Centre Catalanista Provensalench» y «Casino Provensalense» d'algunas altrás societats de las que Fortuny era soci honorari.

La concurrencia, molt numerosa y escullida, surti molt satisfeta de la funció destinada per los amichs y admiradors del malaguanyat violinista, á aliviar la situació de sa familia.

Esperém no ésser aquesta la última vegada que assistim á una funció dedicada á nostre compatrici.

—Iniciada per lo director d'orquestra del Gran Teatre del Liceo de Barcelona, ja que no pogueren concorre al concert que 's doná al Principal á la memoria de Fortuny, y á benefici de sa familia s'obrí una sus-

cripció entre los professors que componen dita orquesta y qual producte ha sigut ja entregat á la viuda.

—Durant aquestos últims dias, han estat exposats los premis del Certámen del «Centre Catalanista», en casa de nostre col·laborador y amic, don Joseph Roselló en la carretera de Mataró, y en la de nostre senyor Director en la Plassa Mercat; los dos senyors individus de la actual Junta Directiva del mentat Centre, haventse pogut apreciar lo gust artístich de tots ells, alguns dels quals honran á son constructor, lo jove argenter y amic nostre don Salvador Pujol y Fortuny.

Per l' afany ab que han sigut buscadas aquestos últims dias las invitacions per assistir aquesta tarde á la repartició de premis, deduhim que l' acte serà dels mes animats que heurem vist en nostra població.

—Las lletras catalanas han tingut fa pochs dias una gran pèrdua: ha mort lo conegut poeta mallorquí don Tomás Aguiló.

Lo senyor Aguiló, havia guanyat alguns premis en los Jochs Florals, ab poesias que havian y son encara molt celebradas.

Sentim vivament tant irreparable pèrdua.

—Próximament veurá la llum pública en Valencia un periódich titolat «Lo rat-penat» eco de la important corporació del mateix nom, y serà escrit en llengua llemosina. Esperém veurel pera donarli la més coral vinguda.

—Se calcula que puja á 9600 lo número de operaris que 's trovan ocupats actualment en Barcelona ab motiu de las importants Firas y Festas que se celebrarán desde 'l 14 al 21 del actual, en la montura de monuments, adornos de carrers y plassas, archs de triunfo, cabalgatas, etc.; es d' advertir que 'n aquest número no s' hi contan los moltissims artistes y demés operaris empleats en la restauració de diferents establiments particulars, com tampoch, los cosos de Artilleria, Infanteria, Caballeria y Enginyers que 's troban ocupats en sas respectivas cavalcadas.

En definitiva, las festas de enguany serán de lo mellor que haurá vist Barcelona.

—Alguns de nostres vehins estant firmant una exposició que dintre poch dirigirant al senyor Gobernador de la provincia posant de manifest á aquella Autoritat la inesplicable deixadesa de nostre Ajuntament ab lo existent Matadero, y perque en conseqüencia prengui part en l' assumpto.

Hem tingut ocasió de veure dita exposició y podem dir que 's d' esperar dongui bons resultats per lo número de respectables personas que ja l' havian firmada.

—Hem tingut lo gust de veure lo llás que acompanyará la «Flor natural» que deu adjudicarse en lo Certámen Literari que lo Centre Catalanista Provensalench celebrarà avuy. Lo artístich del dibuix y la perfecta execució del brodat posan una vegada més de manifest la excelent competencia que poscheixen las germanas Gimpera en aquesta classe de treballs. Rebin l' enhorabona junt ab sa apreciable deixeble la senyoreta Esperansa Gu-dayo, confeccionadora de tant delicada labor y vehina de nostra localitat.

—Supliquém al senyor Buxó que recordi als dependents encarregats de

la llimpiesa pública, que los carrés del Nort, Mitjdia, Andent, Fivaller, Prim y alguns més de la part baixa de nostra localitat, que no 'ls han urbanisat pera deixarlos com á diposits d' escombraries, puix d' alguns dias en aquesta part no semblan altre cosa.

—Alguns propietaris, estant fent vivas gestions ab vias d' excit, pera contre-restar lo projecte d' empassament en nostra platxa d' un fort de guerra; aixó ja es altra cosa més lloable que al oposarse á la construcció d' un nou gasómetre que 'ns ha de portar uns quatre ó cinchcents vehins més.

S' ens ha dit que si nostre Municipi donés una empenta ó ajudés á portar á cap los plans dels mentats propietaris, fora mes prompte resolt en benefici de nostra població.

Aixís donchs, en nom de Sant Martí de Provensals, demaném á la corporació municipal que tingui en compte nostre petició.

—En lo vehi poble de Moncada, ahont habitava, ha mort lo pare polítich de nostre primer Alcalde don Salvador Buxó

Sentim la desgracia suferta per la familia de nostra primera autoritat local.

—A comensar desde primer de Janer del any venidér, l' observatori de Greenwich comensará á contar lo dia desde mitja nit, senyalant desde cero hasta vinti y quatre, 's á dir, que la una de la tarde será senyalada per treze, las dugas per catorze hi aixís seguidament.

—Los senyors A. y A. Santamaría, fabricants d' articles pera construccions, han obtingut privilegi pera la fabricació d' un aparato destinat á treballar la llana, molt útil per lo ram de matalasser. Aquest aparato no romp la fibra de la llana, la neteixa perfectament y li dona bonich aspecta. Ah éll, segons sembla, amolesta menos la pols als treballadors que ab lo procediment seguit fins ara.

—Los periódichs de Jerez venen ocupantse de una qüestió molt interessant, no sols per aquella, sino pera las demás comarcas vitícolas de la Península. Se tracta del plantejament de una fabricació d' oli de llevors de rahims, que ordinariament quedan sens aplicació, y que no sería molt costós recullir després de la brema.

Alguns detalls: En los països en que arriba á efectuarse eixa operació, produheix el 10 y 12 per 100 d' oli, utilissable com comestible.

En las primeras setmanas de sa elaboració presenta un aspecte groch clar, tornantse despres tobulent, encara que sens perdre sas condicions utilissables. Exposat al aire, comensa á adquiri certa pastositat, acabant per secarse.

¿No sería aquest un de 'ls medis de que nostra industria vinícola reparés alguns dels perjudicis que li ocasiona la crisis que avuy atravesas?

—Hem revut lo número 120 de *La Ilustració Catalana*, que conté com tots los números de tan distingida publicació un important sumari com poden veure á continuació:

TEXT.—*Crónica general* per Bonaventura Bassegoda.—*Nostres grabats*.—*Recorts de Xina*, per Eduart Toda.—*Noticias sobre la vida y obras del M. I.*

Sr. Dr. D. Andreu Casanovas y Cantarell, primer rector de Sans. per Jascinto Laporta.—*Papallonas* (poesia), per Joseph Ixart.—*Recorts* (continua ció), per Francesch Pelay Briz.—*Pobreta!* (poesia), per Francisco Bartrina.—*Una carta de desafi* en lo segle XVII.—*Jugant* (poesia), per J. Maragall.—*Santa Mónica de Ripoll* (acabament), per Macari Planella.—*Grabats*.—*La entrada del Senat*.—Dusseldorff.—*Estátua del pintor Corneli*.—*Un campament cossach*. composició de R. Balaca.—*Pródiga notura*, paissatge, per J. Pahisa.—*Lleyda, Carrer de Sant Llorens*, per F. Llorens y Riu.—*Valladolit*.—*Porta del Palau de Pere Anuec*.—*Salamanca*. *Porta de l'iglesia de Sant Sebastiá*.

—S' ha publicat un prospecte d' un nou periódich literari quinzenal, que ab lo nom de *Lo Rat Penat*, orga oficial de la «Societat d' amadors de las glorias Valencianas», redactat per escriptors valencians, catalans y mallorquins y dirigit per don Constanti Llombart.

«Comensa dihent que fa un ramat d' anys, al iniciar en Valencia l' renaixement literari llemosí, quan ja nostres germans de Catalunya havian donat un gran impuls á la gloria restauració de nostra olvidada llengua y literatura, volguerem respondre com era del cas, á aquell patriótic moviment, que á la volta d' algun temps tant assahonats fruyts tenia que produhir; y projectarem la publicació d' un periódich, ahont nostre esperit de *Valencianisme*, sisquera quinzenal ó setmanalment fora 's reflectará, ab lo lloable fi de despertar y mantenir viu ab ell l' entusiasta amor que sempre, desde la infantesa, sentirem per las cosas de nostra benvolguda pátria.

Aixó, que tan fácil y senzill á la simple vista pareixia, oferi allavors tal cúmul d' inconvenients pera durho á terme, que sentnos poch menos que insuperables, ab gran sentiment de nostre cor, altre recurs no hi hagué que deixarho, y desistir, com en efecte desistirem, d' aquella dificultosa empresa.»

Després d' una série d' atinadas observacions sobre 'l passat y 'l present de Valencia, recordant l' *esperit valenciá*, acaba dihent: «Tales, valencians lo que en primer lloch nos intessa, y tal l' únich objecte de *Rat-Penat*, abeurantnos, pera conseguirho, en lo simbólich lema *Patria, Fides, Amor*, sublim trilogia ab la que s' envaneix nostra senyora.

Nostre programa, en resúm, está sintetisat y dit en duas paraulas: *Tot per Valencia y pera Valencia*.

Voldriam tenir suficient espay pera insertar integro 'l prospecte que ocupa, tal es l' esperit de *valencianisme* de que tot ell está possehit, lo qual fa que li anticipém nostra més coral benvinguda y entusiasta acullida.

—Demá dilluns, tindrà lloch la inauguració oficial del Monument á Aribau en lo Parch, de la que nos ocuparem degudament en lo número pròxim.

—Ha sigut presentar á l' Ajuntament un projecte pera la extracció de letrinas y que avuy está somés á son degut estudi.

Será menester que fujissem de la rutina seguida fins avuy en nostra població, infectant á las casas y son vehinat lo dia que tenen de ferse aquelles operacions. y per aixó desitjém que s' activi tant important assumpto.